

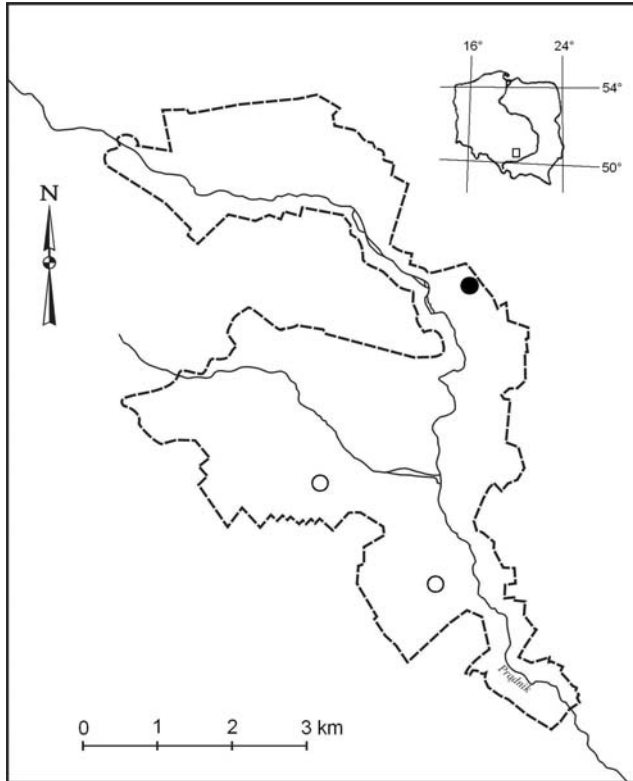
Nowe stanowisko *Malaxis monophyllos* (Orchidaceae) w Ojcowskim Parku Narodowym

Z 50 gatunków reprezentujących rodzaj *Malaxis* w Europie i Polsce występuje tylko jeden *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. (wyblin jednolistny). Gatunek ma bardzo szeroką skalę fitocenotyczną i ekologiczną. Preferuje siedliska bogate w węglan wapnia, wilgotne i świeże, zwykle o ekspozycji północnej, o różnym stopniu zacielenia. Może być także składnikiem muraw nawapiennych (SZLACHETKO & SKAKUJ 1996; BERNACKI 2008).

Stanowiska tego gatunku są rozproszone na obszarze całego kraju. Na wielu dotychczas znanych stanowiskach nie został on ostatnio potwierdzony, jednak obserwuje się jego równoczesne wkraczanie na nowe stanowiska, często powstałe lub zmienione przez człowieka (SZLACHETKO & SKAKUJ 1996).

Malaxis monophyllos podlega w Polsce ścisłej ochronie gatunkowej (ROZPORZĄDZENIE... 2004; BERNACKI 2008) i jest wpisany na czerwoną listę roślin naczyniowych w Polsce jako gatunek zagrożony – kategoria V (ZARZYCKI & SZELAĞ 2006). Jest także umieszczony w „Czerwonej księdze Karpat polskich” – kategoria EN (BERNACKI 2008).

Dotychczas gatunek ten był podawany na terenie OPN tylko z dwu stanowisk znajdujących się orograficznie po prawej stronie potoku Prądnik: przy serpentynach szosy w Prądniku Czajowskim oraz z Wąwozu Jamki (MICHALIK 1978). W ostatnich latach nie udało się

Ryc. 1. Lokalizacja nowego stanowiska *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. w Ojcowskim Parku Narodowym. ● – nowe stanowisko, ○ – prawdopodobne wcześniej znane stanowiska

Fig. 1. Location of a new stand of *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. in the Ojców National Park. ● – new locality, ○ – localities known probably before

potwierdzić, czy te stanowiska jeszcze istnieją (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; MEDWECKA-KORNAŚ 2008; MICHALIK 2008).

W 2009 r. zlokalizowano nowe stanowisko wyblinu jednolistnego na terenie OPN. Znajduje się ono w centralnej jego części przy drodze łączącej Skalę z Grodziskiem (Ryc. 1), około 100 m poniżej nieczynnego już kamieniołomu (ATPOL DF48). Teren ten posiada ekspozycję północną i północno-zachodnią, a stok jest bardzo silnie nachylony (40–45°). Podłoże jest tu wilgotne, z licznymi wysiękami wód gruntowych i dużą ilością rumoszu wapiennego. Potwierdzono w tym miejscu obecność 74 kwitnących osobników *Malaxis monophyllos*. Były one rozproszone nierównomiernie na całym stoku, najczęściej pojedynczo, jednak stwierdzano też skupiska kilku osobników rosnących obok siebie. Poza kwitnącymi, obserwowano także pojedyncze okazy płonne. Ze względu na znaczne nachylenie stoku oraz niedostępność niektórych miejsc dane te mogą być jednak niepełne i należy je traktować szacunkowo. Stwierdzono także wkraczanie pojedynczych osobników w bezpośrednie sąsiedztwo przebiegającej u podnóża stoku drogi (rów melioracyjny), co potwierdza zdolności tego gatunku do zasiedlania terenów antropogenicznych.

Skład florystyczny płatu z *Malaxis monophyllos* obrazuje poniższe zdjęcie fitosocjologiczne (stopnie ilościowości podano według Braun-Blanqueta):

Data: 22.06.2009; powierzchnia płatu 400 m². Ekspozycja NNW, nachylenie 45°. Pokrycie warstwy a – 95%, b – 10%, c – 50%. A: *Pinus silvestris* 5, *Picea abies* 1. B: *Acer pseudoplatanus* +, *Betula pubescens* +, *Cornus sanguinea* +, *Crataegus* sp. +, *Picea abies* 1, *Quercus sessilis* +, *Rubus* sp. +, *Sorbus aucuparia* +. C: *Asperula tinctoria* 1, *Brachypodium silvaticum* +, *Briza media* +, *Carlina vulgaris* +, *Chrysanthemum leucanthemum* +, *Cruciata glabra* +, *Fragaria vesca* +, *Gymnocarpium robertianum* +, *Hieracium murorum* +, *Hypericum perforatum* +, *Leontodon hispidus* +, *Lotus corniculatus* +, ***Malaxis monophyllos*** +, *Medicago lupulina* +, *Melica nutans* +, *Moneses uniflora* +, *Orthilia secunda* +, *Polygala vulgaris* +, *Potentilla erecta* 1, *Ranunculus acris* +, *Sanguisorba minor* +, *Trifolium pratense* +, *T. repens* +, *Thymus* sp. +, *Tofieldia calyculata* 1.

Wydaje się, że odkryte stanowisko nie było dotychczas opisywane. Duża liczba potwierdzonych osobników pozwala uznać, że jest to bardzo liczna populacja, a obecność okazów juwenilnych może świadczyć o jej dobrej kondycji. Z tego powodu, a także ze względu na ciekawą florę i obecność bardzo rzadkich gatunków, stanowisko to zasługuje na dokładne badania, obejmujące szczególnie dynamikę populacji *Malaxis monophyllos* w kolejnych latach.

Podziękowania. Składam serdeczne podziękowania Panu dr. Józefowi Partyce i Pani mgr Annie Klasie za otrzymane materiały i informacje.

Summary. A new locality of *Malaxis monophyllos* (Orchidaceae) in the Ojców National Park. *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. is a rare (V category of threat) and strictly protected orchid in Poland. This species was recognized as probably extinct in the Ojców National Park (both known locations were not confirmed at present). In 2009 the new locality for this species have been found on the slope, near the road between Skała and Grodzisko (ATPOL square DF48). The population consists of about 74 flowering individuals.

LITERATURA

- BERNACKI L. 2008. Wyblin jednolistny – W: Z. MIREK & H. PIĘKOŚ-MIRKOWA (red.), Czerwona księga Karpat polskich. Rośliny naczyniowe, s. 471–473. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- MEDWECKA-KORNAŚ A. 2008. Ochrona szaty roślinnej i krajobrazu Ojcowskiego Parku Narodowego – W: A. KLASA & J. PARTYKA (red.), Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego, s. 349–384. Ojcowski Park Narodowy, Ojców.
- MICHALIK S. 1978. Rośliny naczyniowe Ojcowskiego Parku Narodowego. s. 171. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Kraków.
- MICHALIK S. 2008. Rośliny naczyniowe Ojcowskiego Parku Narodowego – W: A. KLASA & J. PARTYKA (red.), Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego, s. 149–178. Ojcowski Park Narodowy, Ojców.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 roku w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną. Dz. U. nr 168, poz. 1764.
- SZLACHETKO L. D. & SKAJUK M. 1996. Storzcyki Polski. s. 248. Sorus, Poznań.
- ZAJĄC A & ZAJĄC M. 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

ZBIGNIEW GAJEWSKI, *Katedra Botaniki i Fizjologii Roślin, Wydział Ogrodniczy, Uniwersytet Rolniczy, Aleja 29 Listopada 54, PL-31-425 Kraków, Polska; e-mail: zbychor@poczta.fm*

Przyjęto do druku: 30.07.2010 r.